

שבט התשפ"ב
ינואר 2022

כיבוש יהודיה

מאת: יהודה לפידות*

ביום שלישי, ה'4 במאי 1948, יצאו 250 לוחמי אצ"ל, בתיאום עם מפקדת 'ההגנה', כדי לכבוש את הכפר הערבי הגדול יהודיה, שהיווה איום מתמיד על פתח־תקוה.

הקרב החל בהפגזה רצופה ובעקבותיה הסתער חיל הרגלים על הכפר. כתוצאה מן ההפגזה, החלו התושבים להימלט לעבר וילהלמה הסמוכה והתנגדות הערבים הלכה ונחלשה. הקרב נמשך חמש שעות ובסוף היום נמצא הכפר ריק מתושבים.

חמישה שבועות החזיקו יחידות האצ"ל ביהודיה. בראשית יוני הוחל בהעברת גדודי האצ"ל לצה"ל ומפקדת האצ"ל חדלה לפקד על מסגרות צבאיות גדולות. באותו זמן ביקשה 'ההגנה' ממפקדת האצ"ל לשלוח כוח לוחם נגד הלגיון הערבי ברמלה, כדי להקל על הלחימה שהתנהלה בלטרון. כתוצאה מכך הוקטן הכוח שהגן על יהודיה, ולא נותרו יחידות נוספות בעורף שיכלו לבוא לעזרה בשעת הצורך.

ב־11 ביוני 1948, לפני שנכנסה לתוקפה ההפוגה הראשונה, נערכה התקפה קשה על יהודיה:¹

שריון האויב החל לנוע לעבר עמדותינו ופתח באש קטלנית. מאחוריו התקדם חיל רגלים של הלגיון הערבי עם אנשי כנופיות בלתי סדירות. אנשינו השיבו אש וגרמו אבידות לערבים. אך אלה התאוששו מהר, נערכו מחדש לקרב והסתערו על עמדותינו. הם התקדמו בשני צירים; מכיוון וילהלמה נע השריון ומכיוון לוד התקדמו הרגלים. לבסוף הצליחו לחדור אל מרכז יהודיה.

12 לוחמים, וביניהם שתי לוחמות, נפלו בקרב על יהודיה. על מותן של הלוחמות, מרים אהרוני ורות מוריץ, מספרת דוריס לנקין:²

יום אחד, ארבעה שבועות לאחר הכרזת מדינת ישראל, ניצבו שתיים מצעירות האצ"ל על משמרתן כצופות על מגדל המים של יהודיה. מזה ימים צפתה יחידת חיל המצב ביהודיה בדאגה להתקפת נגד ערבית חזקה מעבר וילהלמה. אנשי היחידה שלחו קריאה נרגשת אל ההגנה וביקשו תגבורת. השיבו להם בהבטחות חוזרות ונשנות ולבסוף בגידופים אך כל תגבורת לא נשלחה. באותו יום אביב נפלא נערכה התקפת־הנגד ממנה חששו. בטרם יהיה סיפק בידי שתי הנערות להצטרף אל חבריהן, הוקף מגדל המים והן נשארו מנותקות, ועמן יחידה קטנה של מגיני המגדל.

* עמודים 259–261 מהספר **היום שָׁרָה הקטנה, סיפורן של לוחמות האצ"ל**, מכון ז'בוטינסקי ואגודת מוזיאון האצ"ל, תשס"ד – 2003. מוצג באתר העמותה להנצחת חילי חיל הקשר והתקשוב באדיבות המחבר.

¹ עדות משה בר־שחר, מצוטט אצל יהושע אופיר, **האצ"ל בפתח־תקוה**, עמוד 313.

² דוריס כץ, **הייתי טרוויסטית**, עמוד 111.

קבוצה קטנה זו של חיילים יגעים ונואשים לחמה בחירוף נפש נגד כוחות מכריעים ביתרונם. בקרב מר פנים אל פנים נפלו כולם, בזה אחר זה. רק שתי הנערות נשארו על ראש המגדל. הן היו חובשות, לא חיילות – לא היו להן אקדחים גם לא סכינים. הן ידעו היטב אילו זוועות צפויות להן אם תיפולנה חיים בידי הערבים. אשר עליכן שמו קץ לחייהן על ידי קפיצה מראש המגדל.

כעבור חודש ימים נכבשה יהודייה מחדש במסגרת מבצע 'דני', אולם גופות שתי הבנות לא נמצאו ובמשך ארבע שנים נחשבו לנעדרות. רק ביום ה'6 במאי 1952 נאספו עצמותיהן והובאו למנוחות בקבר אחים בקרית שאול בתל אביב.

מרים אהרוני נולדה בתימן בשנת 1925 ובהיותה בת 17 עלתה ארצה. תחילה התחנכה בכפר הנוער מאיר-שפיה ואחר כך עברה לתל-אביב. מן המעט שהרוויחה, הפרישה לתמיכה באביה שנשאר בתימן.

בשנת 1943 הצטרפה לאצ"ל ומילאה תפקידים שונים במחלקת התעמולה והגיוס. עם פרוץ מלחמת העצמאות, יצאה לשמירה בעמדות שהגנו על תל-אביב מפני הפורעים הערבים. מרים צורפה לכיתת חבלנים שפעלה במנשיה ובאבר-כביר, ובפסח תש"ח השתתפה בכיבוש יפו. לאחר מכן נשלחה ליהודיה, שם נפלה בהתקפת הנגד של הלגיון הערבי. בת 23 הייתה במותה.

מרים אהרוני

רות מוריץ נולדה ב־29 בינואר 1930 למשפחה ציונית באוסטרליה. האב חונך ברוח לאומית, ובהיותו בן 13 נשלח ארצה כדי ללמוד בגימנסיה הרצליה בתל־אביב. עם שובו לאוסטרליה, נשא לאישה נערה שהגיעה לשם מארץ־ישראל, ובשנת 1935 עלתה המשפחה ארצה. רות השתייכה לתנועת הצופים ובגיל 15 הצטרפה לאצ"ל.

הימים ימי הסזון ורות, שלמדה בגימנסיה 'שלווה' בתל־אביב, גורשה מבית־הספר בגלל השתייכותה לאצ"ל. היא הגבירה את פעילותה בארגון וכעבור זמן נשלחה לקורס 'סגנים'. עם פרוץ מלחמת העצמאות יצאה עם חניכותיה לשמירה בעמדות שנבנו בשכונות הספר. במערכה על יפו הצטיינה בהגשת עזרה ראשונה לפצועי הקרב. לאחר מכן נשלחה ליהודיה, ובהתקפת הנגד הערבית נפלה. רק בת 18 הייתה במותה.

רות מוריץ

סגן רות מוריץ ז"ל (המפקדת דבורה), שהייתה קשרית, מונצחת באתר ההנצחה לחללי חיל הקשר והתקשוב ביהוד־מונוסון. בשנת התשכ"ז הוענק לה עיטור הקרב של ברית חיילי הארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל.

טור' מרים אהרוני ז"ל וסגן רות מוריץ ז"ל מונצחות באולם ההנצחה לחללי בני יהוד בעמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, ובאנדרטה המרכזית של יהוד־מונוסון לנופלים בני המקום במערכות ישראל ולנופלים בהגנת המקום בתש"ח.

יהי זכרן ברוך

ברית חיילי הארגון הצבאי הלאומי בארץ ישראל

זאת לתעודה ואשור

כי המפקדת מוריץ רות

השתתפה בפעולות וקרבות
בימי המלחמה לשחרור האומה
ורשאית על כן לענוד את

עיטור הקרב

שהוענק לה

תיאור המעשה

כאשר תקפו כוחות הלגיון הערבי את הכפר יהודיה, שנכבש על-ידי אנשי אצ"ל, נמצאה רות ליד מרכזיית הטלפון וקיימה את הקשר בין המטה ובין העמדות הקיצוניות. אחרי מאמצים נואשים להדוף את השריון הכבד ואת חיל הרגלים הרב, ניתן אות הנסיגה. גם רות עמדה לסגת במכונית עם חבריה, אולם בשמעה כי אחת מחניכותיה, מרים אהרוני, נשארה בעמדת תצפית במרום המסגוד, פנתה בריצה לעברה כדי להצילה. היא לא שעתה לדברי חבריה, שניסו לעכבה והיא נעלמה מעיניהם.
קבוצה קטנה זו של חיילים יגעים ונואשים לחמה בחירוף נפש נגד כוחות מכריעים ביתרונס. בקרב מר פנים אל פנים נפלו כולם, בזה אחר זה רק שתי הנערות נשארו על ראש המגדל. לא היו להן אקדחים גם לא סכינים. הן ידעו היטב אילו זוועות צפויות להן אם תיפולנה חיים בידי הערבים. אשר על-כן שמו קץ לחייהן על-ידי קפיצה מראש המגדל.

רק כעבור ארבע שנים נאספו עצמותיה וביום י"א באייר תשי"ב (6.5.52) הובאו למנוחות בקבר אחים בקרית שאול.

איתן לבני

יו"ר ברית חיילי האצ"ל

מנחם בגין

מפקד הארגון הצבאי הלאומי

י"ד אייר התשכ"ז

נמסר לאחר נפלה בקרב על יהוד

עיטור הקרב שהוענק לסגן רות מוריץ ז"ל

צריח המסגד ושלט הזכרון